

лишається стабільним і навіть зміцнюється. Такі макроекономічні сценарії розвитку подій Україна проходила вже двічі, тому важливо вивчати уроки минулого та не допустити чергового обвалу гривні, чого в разі негативного сценарію розвитку не уникнути, тим більше що валютні війни виникають, оскільки "...ядро фінансової системи у світі стало нестабільним, і безрозсудні ризики знову призведуть до великого побічного збитку". І цей збиток відчуватиметься насамперед економікою України, якщо Національний банк замість інтервенції на валютних ринках, до якої зараз вдаються центральні банки інших країн, запобігаючи зміцненню своїх валют, триматиме курс стабільним і навіть зміцнюватиме його, як після девальвації під час кризи 2009р. Відбувалося це передусім завдяки не позитивному сальдо зовнішньої торгівлі, а позикам уряду й одержуваним із зовні кредитам. У цьому є значний ризик, адже якщо такі тенденції збережуться протягом наступних двох років і ефекту від підвищення конкурентоспроможності економіки не буде, криза, найімовірніше, повториться.

Література

1. Балдин К.В. Стан бюджету України / К.В. Балдин, В.С. Зверев. – М.: Издательсько-торговая корпорация «Дашко и Ко», 2011. – 280 с.
2. Бурий С.А. Антикризове управління та управлінські рішення – проблеми підприємств. / С.А. Бурий. – Хмельницький: ТОВ «Тріада-М», 2010. – 193 с.
3. Данько М. Проблеми прогнозування розвитку економіки. / М.Данько. – К.: Знання, 2009. – 210 с.
4. Іванюта С.М. Антикризове управління економікою. / С.М. Іванюта. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 288 с.
5. Патон Б. Інноваційний шлях розвитку економіки України / Б. Патон. – Одеса, 2011. – 157 с.

Фролова Л. В., Кириєнко Д. М.

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ КАТЕГОРІЇ «ПОТЕНЦІАЛ ВИЖИВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА»

Вступ. Високий рівень конкуренції та невизначеності умов бізнес-середовища обумовлюють необхідність пошуку ефективних інструментів забезпечення підприємства довгостроковими конкурентними перевагами. Одним з таких інструментів виступає управління потенціалом виживання, що дозволяє протистояти небезпекам зовнішнього і внутрішнього середовища і виступає головною умовою сталого розвитку підприємства.

У своїй роботі проблему виживання підприємства розглядали такі вчені як О. В. Белозерцев [1], Т. В. Булович [2], О.М. Ждан [3], Л. О. Лігоненко [4], К. О. Соломянова-Кирильчук [5], О. О. Терещенко [6], І. В. Шварц [7] та ін. Проте питання сутності потенціалу виживання як економічної категорії і його значення у діяльності підприємства розкриті не повністю і потребують узагальнення і доповнення.

Мета роботи полягає у визначенні сутності категорії «потенціал виживання» та встановленні взаємозв'язків з категоріями «антикризовий потенціал» і «санаційний потенціал».

Основна частина. Потенціал підприємства виступає як сукупна здатність підприємства здійснювати діяльність, спрямовану на досягнення максимально можливого результату за умови альтернатив розвитку підприємства в зовнішньому середовищі функціонування, забезпечення високого ступеня фінансової стійкості і платоспроможності [3, с. 140].

Для характеристики здатності підприємства до виживання використовують такі категорії як «антикризовий потенціал», «санаційний потенціал» та «потенціал виживання». Подані поняття мають тісні причинно-наслідкові зв'язки, які обумовлюють використання цих категорій як синонімічних, проте між ними існують певні відмінності, які треба враховувати при оцінці спроможності підприємства до виживання.

Антикризовий потенціал представляє собою сукупність відпрацьованої, досконалої технології, сучасного обладнання, висококваліфікованих працівників, досконалої системи взаємозв'язків із постачальниками та споживачами [2, с. 65]. О.В. Белозерцев акцентує увагу на функціональному аспекті категорії «антикризовий потенціал» і розглядає його як сукупні потенційні можливості підприємства протидіяти кризі, які виникають у результаті використання наявних та залучених ресурсів підприємства у процесі реалізації антикризових заходів в умовах динамічного зовнішнього середовища [1]. І.В. Шварц визначає антикризовий потенціал як здатність підприємства протистояти дійсним та потенційним кризовим явищам при збереженні тенденції до сталого розвитку [7]. Таким чином, головною ознакою антикризового потенціалу є здатність підприємства протистояти кризі.

З поняттям «антикризовий потенціал» тісно пов'язана категорія «санаційний потенціал». К. О. Соломянова-Кирильчук [5] і О. О. Терещенко [6] розглядають санаційний потенціал як наявність у підприємства фінансово-економічних, виробничо-технічних, організаційно-правових і трудових ресурсів, які обумовлюють вдале проведення заходів із подолання кризи. Основою санаційного потенціалу виступає стійка позиція підприємства на ринку, наявність реальних можливостей збільшення обсягів реалізації, конкурентних переваг, достатнього виробничого та кадрового потенціалу, реальної та дієвої санаційної концепції. Таким чином, санаційний потенціал спрямований, в першу чергу, на успішне проведення санації підприємства, а не на формування передумов, які б сприяли її попередженню.

Л. О. Лігоненко визначає потенціал виживання підприємства як сукупність ресурсів, перспектив розвитку та зовнішніх умов, які забезпечують нормалізацію стану підприємства, відновлення його конкурентоспроможності та сприяють підвищенню ефективності діяльності [4, с. 267]. Основною метою виживання підприємства виступає отримання прибутку в розмірі, достатньому для підвищення стратегічного потенціалу підприємства та отримання довгострокових конкурентних переваг.

Розглянуті теоретичні підходи до визначення сутності категорій «антикризовий», «санаційний» і «потенціал виживання» свідчать, що ці категорії перебувають у тісному взаємозв'язку та визначають здатність підприємства до відновлення та підтримання життєдіяльності в довгостроковому періоді (рис. 1) [2, с. 66].

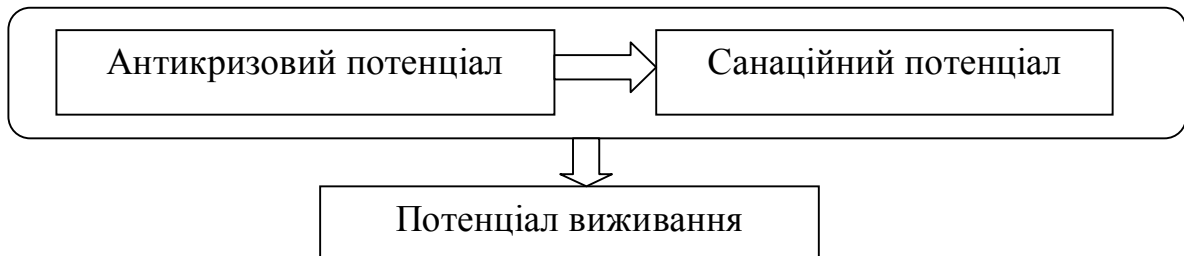

Рис. 1. Взаємозв'язок антикризового, санаційного потенціалу та потенціалу виживання підприємства

Антикризовий потенціал визначає можливості підприємства мінімізувати негативний вплив кризи, за використання системи інструментів, серед яких домінуюче місце належить заходам санаційного характеру. У свою чергу, санаційний потенціал обумовлюється антикризовим і дає уявлення про доцільність та можливість реалізації санації на підприємстві. При цьому сукупність антикризового та санаційного потенціалу виступає як потенціал виживання підприємства.

Висновки. У сучасних умовах господарювання оцінка можливостей потенціалу виживання є важливою передумовою ефективного функціонування підприємства на ринку в довгостроковій перспективі. Потенціал виживання підприємства представляє собою сукупність ресурсів і можливостей розвитку з урахуванням умов внутрішнього та зовнішнього середовища. Структурними елементами потенціалу виживання виступає антикризовий потенціал, який характеризує здатність підприємства протистояти кризовим явищам, і санаційний потенціал, який визначає можливість проведення санації підприємства.

Література

1. Белозерцев, О. В. Оцінка антикризового потенціалу вугледобувних підприємств: дис. кандидата екон. наук: 08.06.01 / О. В. Белозерцев. – Алчевськ, 2003. – 209 с.
2. Булович, Т. В. Санаційний потенціал як передумова виживання підприємства / Т. В. Булович // Сталый розвиток України. – 2010. – №2. – С. 64-68.
3. Ждан, О. М. Економічне обґрунтування терміна «потенціал підприємства» / О. М. Ждан // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.3. – С. 139-142.
4. Лігоненко, Л. О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій / Л. О. Лігоненко. – К.: КНТЕУ, 2001. – 580 с.

5. Соломянова-Кирильчук, К. О. Санаційний потенціал, як ключова категорія кризового менеджменту / К. О. Соломянова-Кирильчук // Економіка, фінанси, право. – 2008. – №4. – С.20-23.

6. Терещенко, О. О. Антикризисне фінансове управління на підприємстві: монографія / О. О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2008. – 272 с.

7. Шварц, І. В. Механізм забезпечення ефективності антикризового управління підприємством (на прикладі машинобудівних підприємств): автореф. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (машинобудування)» / І. В. Шварц. – Хмельницький, 2008. – 20 с.

Хижнякова Н.О.

ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОСТОРОВОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Економічна діяльність об'єднує природу і суспільство в цілісну просторову систему, тим самим змінюючи економічний простір і зберігаючи його зростання, а також активізуючи господарську діяльність регіональних структур різнопрофільного характеру [1, с. 12]. Таким чином утворюється еколого-економічний простір, метою формування якого є створення відповідного середовища для задоволення найрізноманітніших соціально-економічних, екологічних, інформаційних, інтелектуальних потреб та інтересів як окремої людини, так і суспільства в цілому за умови мінімізації негативного впливу на довкілля [2, с. 85].

Дотримуючись загальноєвропейських і світових тенденцій до посилення ролі регіонального самоврядування, важливо визначити еколого-економічний просторовий потенціал як окремих регіонів, так і країни в цілому. Рациональне використання ресурсних можливостей регіонального простору може бути спрямоване на досягнення збалансованого соціально-економічного та екобезпечного розвитку просторових формувань [2, с. 84].

З кінця ХХ століття просторовому розвитку надається надзвичайно важливе значення у Європі. Послідовність документів, присвячених зазначеній проблемі, подано на рис. 1. Усі подані на рис. 1 документи враховують екологічні аспекти просторового розвитку поряд з його економічними, соціальними та культурними аспектами.

Європейська хартія регіонального/просторового планування була прийнята на VI Конференції міністрів просторового планування у Торремоліносі (Іспанія) 20 травня 1983 року. Зазначена хартія є першим епохальним документом з просторового розвитку, що визначив основні теми подальших досліджень та зустрічей на різних рівнях. Вона базується на тезі про те, що регіональне/просторове планування є важливим інструментом у розвитку Європейського суспільства. Воно надає географічного вираження економічній, соціальній, культурній та екологічній політикам суспільства. Метою регіонального/просторового плану-